

20 COLINDE DIN COM. ZAM—HUNEDOARA

SABIN V. DRĂGOI

În vara anului 1924, luna august, aflindu-mă în concediu de odihnă în comuna Seliște (Arad), am profitat de ocazie pentru a face o culegere de folclor în comunele vecine Petriș și Zam, de unde nu reușisem să culeg nimic în cei trei ani de când începusem să fac culegeri. Locul de muncă mi-a fost un canton de cale ferată, situat între comunele Petriș și Zam, iar ca informatori am avut doi țărani săraci — plugari fără plug, cum le zic eu — lucrători cu ziua pe la alții, analfabeți, dar adevărate comori de zăcăminte folclorice. De la ei am cules, timp de trei zile, 54 colinde.

Sabin V. Drăgoi între cei doi informatori.

Ion Gruia cu cimpoiul la stînga și Antonie Adam cu duba la dreapta.

Numele acestor informatori este Antonie Adam, de 57 ani și Ion Gruia, de 66 ani (la vremea aceea), între care sînt fotografiat.

Comuna Zam, care este prima comună din fostul județ Hunedoara, la hotarul Ardealului istoric, se găsește așezată la o cotitură a Mureșului, parte pe o vale ce se varsă în acesta, parte pe dealuri. De fapt comuna se împarte în două: Zamul Mare și Zamul Mic. Zamul Mare este așezat

de-a lungul văii și peste deal, iar Zamul Mic — un fel de tîrgușor de origine mai recentă, care s-a înfripat în urma trecerii liniei ferate ce merge de la București la Budapesta prin Arad — pe partea dinspre Mureș a dealului și de-a lungul șoselei naționale. Zamul Mic avea încă de pe atunci prăvălii, meșteșugari, medic, farmacie, cafenea și birturi, tîrguri de țară și piață săptămînală. La dezvoltarea economică a acestuia a contribuit și traficul pe plute, aici fiind locul de oprire unde plutele erau predate altora pentru a fi conduse mai departe. Dar un nucleu mai redus exista încă din vremurile vechi în jurul castelului feudalului.

Oamenii săraci își câștigau cu greu traiul. Pămîntul arabil era puțin și inundat deseori de revărsările Mureșului, așa încît nu-și puteau asigura existența de pe urma muncii lui. Aveau grădini pe lingă casă și pe deal unde s-au defrișat pădurile. Pămîntul îl lucrau cu sapa, grîul se cocea în august și se cobora cu sania. Pentru a-și asigura cît de cît traiul, erau nevoiți să se mai ocupe cu creșterea vitelor, cu pomăritul, iar pînă la primul război mondial și cu plutăritul. Fiind cu toții săraci, nu se diferențiau în clase, ci erau solidar ostili — ca de altfel toți muntenii — față de « domni » adică față de orășeni, funcționari, negustori și mai ales față de jandarmi și de agenții fiscali.

Din cele 54 colinde culese, prezentăm numai 20, datorită pe de o parte întinderii limitate a prezentului articol, iar pe de altă parte faptului că multe din ele sînt variante, fie literare fie melodice, ale acestor colinde pe care le-am publicat mai înainte¹. Criteriul determinant în alegerea acestor colinde a fost ineditul melodic, deși textele sînt mult mai interesante, mai bogate și mai necunoscute. Din prototipurile culese cu acea ocazie, am ales variantele care mi-au părut mai apropiate intențiilor mele. Pentru acest motiv, s-ar putea ca să nu fie dintre cele mai frumoase.

La Zam se colindă numai la Crăciun, din după masa ajunului pînă mîinezi dimineață. Cele 3 zile de sărbători, după masă, e joc la care participă cei ce-au « slobozit » cu duba-n casă. Jocul, dacă nu se ține la « iapă » în casă, se face la un gospodar care are o cameră disponibilă și încăpătoare.

Ceata de colindători se constituie încă de la începutul postului, compusă din 8—10 flăcăi, în frunte cu-n primaș (vătav). Ei își aleg o gazdă, zisă « iapă » — căci în noaptea ajunului ei duce straița cu colaci, cîrnați și vinars primite, ca un animal de povară — în casa căruia se întrunesc seară de seară pentru a învăța colindele pe care trebuie să le știe fără greșeli și toate, căci gazdele care-i primesc, foști și ei colindători, îi controlează riguros. Aceasta ar fi o garanție a păstrării și nealterării moștenirii transmise oral. Uneori se constituie și o ceată a celor însurați zisi « bătrîni ».

În după masa ajunului ei pornesc a colinda din casă în casă cu solemnitatea unor sacerdoți care oficiază. Îmbrăcați sărbătorește cu șube, căciuli negre de oaie împodobite cu brad, fiecare cu cîte o dubă făcută de ei — din care cauză li se zice « dubași », nu colindători — deasemenea împodobită cu crengi de brad, mai întîi se duc la preot, învățător și primar (birău) cum cere buna-cuviință. Ei sînt însoțiți de un lăutaș, mai de mult de un cimpoier, ca să le zică marșul pe drum și jocuri în case cu fete.

Pe drum, de la o casă la alta, ei bat dubele și chiuiesc pe ritmul marșului. Nu colindă la lereastră, ci numai în casă împărțiți în două grupe care cîntă alternativ, antifonic: nu termină bine o grupă, că cealaltă a și intrat peste ea producînd o polifonie rudimentară. La sfîrșit primașul rostește formulele rituale de felicitare, întretăiate de exclamațiile celorlalți: Amin, amin! Dacă sînt fete în casă se iau la joc. În momentul plecării, iapa are grijă să strecoare discret darurile în straiță.

Urările dubașilor.

Primașul:

*Feciori, feciorii dubii,
Sculați-vă-n capetele oaselor,
În tălpile picioarelor!*

Toți:

Amin, amin!

Primașul:

Pînă noi am colindat,

*Domnu gazdă s-o gătat,
De-o lună, de-o săptămîină,
Mai virtos pã astã sarã bunã
Cu-n colac de griu curat
Frãmîntat frumos,
Pelița lui Domnu Christos.
Cite pãsări peste el or sburat,
Cite ploii l-or ploiat,
Cite rouări l-or rourat,*

¹ Drăgoi V. Sabin: « 303 Colinde » culese, notate și explicate. Scrisul Romînesc, Craiova 1930. 122 melodii din Județul Caraș Editura Arhivei fonogramice a Ministerului Artelor București 1937. Monografia muzicală a comunei Belinț. Colecția « Melos » Scrisul Romînesc, Craiova 1942.

*Atâtea stoguri să de Dumnezeu
Lu Domnu gazdă,
Atâtea și mai multe!*

Toți:
Amin, amin!

Primașul:
*Tăt mai avem a mulțami
Lu domnu gazdă
Pentru a doilea dar frumos,
Că ne dăruiește cu-n șoldobold²
De porc, de porc.
Da nu-i porcu cu tătu,
Că de-ar fi cu tătu
Cu flitu ne-ar rima,
Cu picioarele ne-ar călca,
Cu coada ne-ar împrăștia,
De n-am ști pe care uliță da.*

Toți:
Amin, amin!

Primașul:
*Dară domnu gazdă
Bine s-o socoiti
Porcu de rău l-o curăți
Ș-o făcut un șolobold de porc.
Caută sacu, io să-l port!*

Toți:
Amin, amin!

Observație : „Cind feciorii zic amin, amin, atunci cite unii mai dau în dușă, fără rînduială numai așa a proasta, ca să facă larmă”.

Privitor la alte obiceiuri de Crăciun, citez spusele informatorilor:

«Din bătrîni or venit pe la Zam cu Turca, cam pînă anu 1892 de la Ilia³ pînă anu 1907 or venit dela *Burjuc*⁴ sau dela *Cîmpuri*⁴ cu «cerbu». Era făcut un cap de cerb și un om îmbrăcat în el și acela făcea din gura cerbului cu o ață care trăgea de ea și căsca gura și bătea în ea. Avea un lăutaș cam slab — și jucau și mai și colindau, dară cum, nu știu».

Oricît de redus am conceput această prezentare, o caracterizare generală muzicală și literară fie cît de sumară, se impune totuși, rămînînd ca de la caz la caz să semnalez prin notițe la subsoți anumite particularități. Remarcăm următoarele:

a) Măsurî mixte găsim în colindele nr. 20 (4/8 cu 2/8), 17 (4/8 cu 3/8), 10 și 18 (5/8 cu 3/8), 9,11 (5/8 cu 4/8 și 3/8). Restul cu măsuri simple binare și ternare, mai rar compuse. Colindelor mai mișcate le-am pus ca numitor unitar de timp optimea cu mișcarea metronomică între 132—152, iar celor mai lente pătrimea cu mișcarea între 90—100 oscilații metronomice. Colindele care s-ar fi pretat la notarea în măsura de 2/4 le-am pus în 4/8, conform cu regimul silabic.

Dintre toate genurile cîntecului popular rominesc, colindele sînt acelea care se caracterizează printr-o bogăție variată de accente. În afară de accentele firești pe timpi principali (chiar aici sînt ceva mai pronunțate ca de obicei), colindele mai poartă accente pe timpi secundari. Aceste accente se succed cu o regularitate de formulă, ceea ce am numit eu «ritm subînțeles⁵». Aceasta se întîmplă mai ales cînd se succed măsuri diferite, și au rostul de a menține echilibrul.

b) Nu putem vorbi de ritmul colindelor ci mai degrabă de formule ritmice care se întind uneori peste mai multe măsuri, constituind osatura ritmică a unui rînd melodic. Ritmele cuprinse într-o

¹ șoldobold = șold, șuncă.

² Reședința de plasă.

³ Comune învecinate.

⁴ 303 *Colinde*, pag. XXIV și *Monografia muzicală a comunei Belinț*, pag. 26.

măsură le considerăm mai de grabă celule ritmice a căror încheiere, ne dă formula ritmică. Variația ritmică se produce printr-un amestec de contopirea, divizarea și subdivizarea timpilor precum și prin alungirea lor. N-aș putea afirma că colindele de față prezintă o bogată varietate ritmică față de ce am găsit aiurea.

c) Melodiile acestor colinde se brodează în cea mai mare parte pe moduri populare, cunoscute din cântarea bisericască, game antice, cu numire medievală, mai puțin pe cele tonale. Ele se cuprind în 5 moduri, pe care le prezentăm pornind de la treapta *sol*.

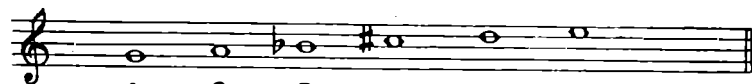
VII. 1. 2. 3. 4. 5. 6.

1) Modul eolic:
nr. 11 și 15.

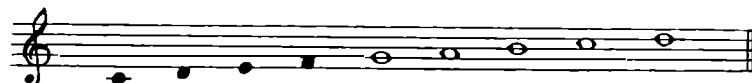
IV. VI. VII. 1. 2. 3. 4. 5. 6.

2) Modul doric cu
treapta a VI-a absentă
dar latentă: nr. 3, 16, 17, 18

1. 2. 3. 4. 5. 6.

3) Modul doric
cromatizat, cu treapta
4 urcată: nr. 5.

IV. V. VI. VII. 1. 2. 3. 4. 5.

4) Modul mixolidic,
nr. 6, 7, 12, 19, 20.

V. VI. VII. 1. 2. 3. 4. 5. 6.

5) Modul frigid:
nr. 8, 13 și 14.

V. VI. VII. 1. 2. 3. 4. 5. 6.

6) Major modern
(chiar dacă sensibilă ca-
racteristică lipsește ea se
simte): nr. 1, 2, 4, 9, 10 cu

posibilități de interpretare în modul mixolidic prin concepția armonică la unele din ele.

Nr. 2, 3, 15 și 19 pot fi interpretate și în scara pentatonică (umplută), dacă eliminăm unele note de pasaj sau ornamentale. Melisme sînt puține iar ornamentele lipsesc aproape cu totul. În general, se cîntă drept. Formulele melodice de neconcepțură osatura ritmică care le încarnează, se întind de-a lungul unui rînd melodic. Și aici întîlnim formule mai scurte, motive, care se încheagă în formule de-a lungul unui rînd melodic. Astfel de motive de sine stătătoare au unele refrene mai scurte.

d) Ambitusul variază între cvintă (5) și octavă (1); mai multe se mișcă în sextă mare (8) și septimă mică (5); natural aceste intervale se formează între trepte diferite. Ambitusul mai mare sau mai mic nu e condiționat de forma mai lungă sau mai scurtă a melodiei.

e) Ca formă, colindele de față variază între 2 rînduri melodice (6 la număr) cu refrenul totdeauna la urmă și 4 rînduri melodice (una singură) cu refrenul pe rîndul al 3-lea. La cele cu două rînduri melodice refrenul este independent, nu repetă formula rîndului întii. Restul, adică majoritatea au 3 rînduri melodice, cu refrenul la urmă sau la mijloc. La acestea, dacă refrenul e la urmă, rîndul al 2-lea de regulă repetă pe cel dintii, iar dacă refrenul e la mijloc rîndurile 1 și 3 sînt identice sau puțin variate. Se întîmplă cîteodată ca refrenul să nu fie independent, ci să preia formula rîndului întii (nr. 10, 20) sau a rîndului al doilea, fie aidoma, fie variat.

Colindele sînt niște imagini muzicale scurte, concise și rotunjite ca o afirmare de adevăr exprimat într-un proverb. Cele mai multe se mulțumesc cu 6 măsuri, dar sînt și cu 2, 3, 4, 8 și 10

măsuri. După acest criteriu le-am orînduit și succesiunea. Ambitusul și forma redusă precum și modurile antice pe care se brodează cele mai multe mă fac să le atribuim o origine veche.

f) Cadențele finale sînt toate pe tonică.

Aceasta am fixat-o pe *sol* în toate cazurile ca și în publicațiile mele anterioare ⁶, luîndu-mă după sistemul comparativ inaugurat de Ilmary Krohn și urmat de Béla Bartók ⁷.

În ce privește cadențele interioare ale colindelor de 2 rînduri melodice, ele sînt foarte variate. Aproape atîtea cadențe cite colinde: pe treptele 1,2,3,5 VII. La cele cu două cadențe interioare este o preferință pentru 1-1 (5 la număr din 13).

Restul au cadențele pe treptele cele mai variate (V-1; 1-3; VII-2; VII-3; 1-V). La stabilirea cadențelor nu s-au luat în considerare hotele scurte alunecate, scăpate de pe ultimul timp.

Am spus de la început că în alegerea acestor colinde m-am condus după primatul muzical în ce privește noutatea, ineditul relativ ⁸. Totuși m-am trudit ca și din punctul de vedere literar să prezint exemple cu tematică care nu se repetă (20 subiecte diferite) dar, ca și melodiile, sînt de noutate relativă. Socot inutil de a înșira subiectele, toate cu conținut epic, ele reies din exemple. Eventuale observații, semnalări de elemente noi se pot vedea la subsol, de la caz la caz.

Versurile sînt de 6 sau 8 silabe, ambele putînd fi și catalectice, deci de 5 sau 7 silabe. Pentru completarea silabelor a 6-a și a 8-a la versurile catalectice se folosesc sunetele *i*, *i,u* și *re*, pe care le subliniez. Această completare are loc desigur numai la cîntat nu și la dictat. Vocale de completare a silabelor sînt și la mijlocul versului nu numai la urmă, uneori chiar două într-un cuvînt. Refrenurile cele obișnuite și în alte locuri nu prezintă nimic nou. Am pus după ele semnul de exclamație.

În ce privește relația dintre text și melodie, poporul își permite — ca peste tot la noi — abaterea de la coincidența accentului metric cu cel tonic, necesitate dictată de melodie. La colinde, ca și la cîntecele propriu-zise, melodiile nu sînt legate de același text și invers. Nu numai de la un loc la altul, de la un individ (sau grup) la altul se întîlnește aceasta, dar se întîmplă și aceluiași informator să nu-și amintească melodia unui text ce urmează să-l cînte și să-i sune în urechi melodia anterioară.

Repetarea versurilor nu e schematică. Dacă colindătorii se grăbesc — și au toate motivele să se grăbească — nu le repetă. Nu este un tipic inalterabil pentru aceasta.

Consonanta *d* nu se pune între două vocale ale sfîrșitului și începutului cuvintelor numai pentru marcarea despărțiturii, ci și înaintea unei vocale pentru a-i accentua sonoritatea, potențîndu-i astfel muzicalitatea, procedeu răspîndit și agreat de popor. De pildă: D-umblă-să predumblă Doamnel sau Doamne dai Domnului Doamne!

În ce privește pronunțarea fonetică a unor consonante ca *c,d,g,n,t,s*, ele se înmoaie conform cu dialectul hunedorean de vest. Pe vremuri după consonantele *b* și *p* urmate de vocalele *i* și *e* se interpunea *c* și *g* ca de pildă: obgele, pcele, popci, pciatră în loc de obiele, piele, popi, piatră.

Substantivele le folosesc nearticulate: *omu*, *calu*, etc. Prepozițiile, pronumele le-am scris cum le pronunță ei: *su* în loc de *sub*, *tăt* în loc de *tot*, *pă* în loc de *pe*, *să* în loc de *se*, *și* în loc de *și*, *io*, *ii*, în loc de *eu*, *ei*, *mii* în loc de *mei* și multe altele. Cuvintele le-am scris în dialectul local ca: *aclo*, *mere*, *cătă*, *pintre* etc.

Există o adevărată abundență, de pronume reflexive.

Mai socot să semnalez următoarele particularități, proprii nu numai comunei Zam ci și altora.

a) *Eliziuni* de silabe și chiar de cuvinte, cînd versurile trec peste 6, respectiv 8 silabe, și invers folosirea silabelor *de*, *că* la mijlocul sau începutul versului dacă silabele sînt prea puține. Mai frecvente sînt: *cest*, 'cestor, 'ntreabă.

b) *Hemistihuri abundente*.

c) De multe ori versurile nu se imperechează în rimă, rămîn izolate, suspendate.

d) De un deosebit farmec sînt inversiunile topice foarte des întrebunțate.

⁶ 303 Colinde, *Monografia muzicală a comunei Belinț*.

⁷ Personal nu sînt convins de suficiența cadențelor pentru determinarea variantelor, dar m-am supus la început și acum trebuie să continui ca să fiu în concordanță cu mine însumi.

⁸ Zic relativ căci e riscant a afirma că sînt 20 colinde inedite. Sînt prototipuri numai în Zam. Sînt variante îndepărtate cu elemente noi. E greu să găsești într-un singur sat 20 colinde prototipuri absolut noi după atîtea publicații de ale altora și ale mele.

Calinde din Lam. 1924. 23/kyj.

1. *Imnului lui Dumnezeu*

2. *Gricea*

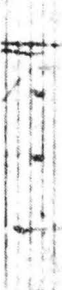
3. *Gricea lui Dumnezeu*

4. *Gricea lui Dumnezeu*

5. *Gricea lui Dumnezeu*

Dimineața de Căciun	Vindeam gorda acest pahar
Oai Hui Doi	Garda ciarui îi floria
Sculata se ast dom bun	Nam pahara unde loca
Dunsi de l'a sculat.	Nici pahar de da. us mos
Si pe fata sa opalati	Ca sti lome cand traidat
Lai D-Zeu sa rugat	Cand mai mic mam hitorat
Sau intru masa de mata	Ca galanta de botes
L'antarele coru de masa	Sam. botes, botes an el
Scris o situie de matasa	illoi mare mam cumenat
Lal doilea coru de masa	Cu o cruce de busuioce
Scris o Lion H. Jon	Sai fi vesel ast dom bun
Lal treilea coru de masa	S'ouehinam cu saratata.
Sous Zeu qui D-Zeu	- o -
Lal patrulea coru de unara	
Sous si gorda ast dom bun	
Cum pahar galban in botes	
S'ouehina la l-Zeu	
L-Zeu ciarui graia:	

Facsimile de pe caietul cu texte

Ex. 1

(♩ = 152)

Sus la munți că-mi nin - ge Dai Dom - nu - lui Doam - ne!

Sus la munți că-mi ninge
Dai Domnului Doamne⁹!

Ninge și mi-ș ploaie.
Neaua dela munte
Buije jos la lunci,
Neaua să făcea
Lăcuiș de lac,
La mijloc de lac
D-un lin de d-izvor.
La d-izvor buia
Cerbu-i stretior.¹⁰
Cel jude bătrîn
Aleș¹¹ să punea,
Harcu d-încorda,
În cito-i de tufă
Cerbu să-l săgețe.
Cerbu'nîăleaga

Ciaru-mi¹² grăia :
« Stai jude nu da
Și tu de mi-ș vină
Între¹³ cornișele mele,
Că io să te duc
Peste munșt cărunșt,
Peste brazî mărunșt,
La livezi-ți verzi,
Vin fete de greci
Și tu să-ți d-alegi
D-una dintre ele,
Care-i mai frumoasă,
Cu costița groasă,
Să și-o duci acasă».
Și te veselește
Cest jude bătrîn,
Că și-o d-îchinăm
Dalba-i sănătate!

Ex. 2

(♩ = 100)

Cam nă - in - tea 'ces - tor cur - Ńi Dom - nu - lui Doam - ne!

Cam naintea'cestor curși,
Domnului Doamne!¹⁴

Cestor curși, cestor polășt,
Născutu-mi-or, crescutu-mi-or
Doi meri nalși, da-s minunașt,
De vîrvșori d-asămănașt.¹⁵
Din clombile merilor
Tinsă-s clombi și peste rai
Peste rai, dinco¹⁶ de rai.
Din clombi tinsă peste rai
Sunt tri lumini d-împletite ;
Din tri lumini d-împletite
Pică tri picătorele;

Pică-mi d-ici, pică-mi colea,
Pică-mi d-ici p-acest pămînt,
Să să facă feredeu,¹⁷
Să să scalde Dumnezău,
Dumnezău cu soșu său,
Cu soșu său, cu Sînpetru.
Tăt să scaldă și să-ntreab :
— « Ce-i mai bun p-acest pămînt ? »
— « Nu-i mai bun ca popa bun,
Care-și ține omenia,
Sara cîntă vecernia,
Miez de noapte vanghelia,
Zori de ziuă liturgia,
Pe la prînzu romînesc,
Liturgii dumnezești. »

⁹ Această colindă este interesantă nu numai prin scurtimea ei primitivă, atît de concisă și rotunjită — rîndul al 2-lea încheie, confirmă afirmarea melodică a celui dintîi, — ci mai ales prin caracterul conținutului muzical; marea sa asemănare cu cîntecele de copii, de secetă, aparură ce denotă vechimea acestei melodii. Versurile par scandate muzical. Variantă apropiată cu nr. 113 din « 303 colinde ».

Subiectul literar l-am întîlnit și aiurea. Vezi nr. 92 și 113 din « 303 Colinde ».

¹⁰ Stretior = trienal, capabil de reproducere; jucăuș zgłobiu care aleargă mereu, ca apucat de streche, după părerea informatorilor.

¹¹ Aleș = la pîndă.

¹² Ciaru-mi = graiu-mi

¹³ La cîntat cuvîntul între se elimină.

¹⁴ Melodia ne mai întîlnită altunde. Subiectul literar foarte răspîndit, dar totdeauna se face apologia calului, boului și a oaiei. Pentru prima oară se pune în discuție popa și țărănul.

¹⁵ d-asămănași = la fel.

¹⁶ dinco = dincolo.

¹⁷ feredeu = scaldă.

Iar să scaldă și să-ntreabă:
 — «Ce-i mai bun p-acest pământ?»
 — «Nu-i mai bun ca omu bun,
 Care-și ține boii buni
 Și mi-ș d-ară cîmpi-ș d-albi

Și-mi revarsă brazdă neagră
 Și samănă griu roșior
 Peste briu colac de griu».
 Ș-ăi fi vesel cest domn bun,
 C-o-nchinăm cu sănătate!

(♩) = 144)

Gre-le ploi c-or mai plo-iă - tu Ro-u - ri - ță ro-mă-ni - ță! ro-mă-ni!

Ex. 3

Grele ploi că mi-or ploiatu
 Rouriță romanîț! ¹⁸

Lunci dalbe o năroiat
 Pîn noroi flori or crescut.
 Dar la flori cine-mi șădea?
 O rujiță, fată dalbă.
 Tri boieri de mi-o prindea,
 Mi-o prindea, mi-o d-ispitia:
 «Dai rujiță fată dalbă,
 Cin'pă tine te-o făcut
 D-așa naltă și frumoasă?»
 Ruja ciaru-i grăia:
 «Ce mă boieri d-ispitiți, ¹⁹
 Că voi boieri bine știți,
 Cin'pă mine m-o făcut.
 Că pă mine m-o făcut
 Pă su cep la nouă buif,
 Să fiu dragă junilor,
 Ca rachia turcilor».
 Doua oară mi-o prindea,
 Mi-o prindea, mi-o d-ispitea:
 «Dai rujiță, fată dalbă
 Cin'pă tine te-o făcut

D-așa naltă sprîncenată?»
 Ruja ciaru-i grăia:
 «Ce mă boieri d-ispitiți,
 Că voi boieri bine știți,
 Cin'pă mine m-o făcut?
 Că pă mine m-o făcut
 Su cuptoru pitelor,
 Să fiu dragă junilor,
 Ca pita creștinilor».
 Tria oară mi-o prindea,
 Mi-o prindea, mi-o d-ispitea:
 «Dai, rujiță, fată dalbă,
 Cin'pă tine te-o făcut
 D-așa naltă, rujmenioară? ²⁰
 Ruja ciaru-i grăia:
 «Ce mă boieri d-ispitiți,
 Că voi boieri bine știți,
 Cin'pă mine m-o făcut?
 Că pe mine m-o făcut
 În grădină la stupină
 Su coșnița cea bătrîndă,
 Să fiu dragă junilor,
 Ca mierea albinelor».
 Și te fiică veselește,
 C-o-nchinăm cu sănătate!

Ex. 4

(♩) = 144)

'Ntreabă sfinți pă Dum-ne - ză - u Mă - ruț cu flo - ri - ș dal - be!

'Ntreabă sfinți pă Dumnezău
 Măruț cu flori-ș dalbe! ²¹

«D-acui sînt d-acestea curți
 D-așa nalte și mpănate,
 Cu postav d-acoperite,

Pă dinluntru șicluite, ²²
 Dinafară văruite
 Și ferești is d-uegite» ²³
 Dumnezău ciaru-i grăia:
 «D-ăstea curți că d-imi sînt
 Tăt a lui luceafăr galbăn.

¹⁸ Melodia ne mai întîlnită. Subiectul literar de asemenea.

¹⁹ Inversiune topică.

²⁰ rujmenioară = roșie-n obraz.

²¹ Melodia e variantă îndepărtată și redusă la 2 rînduri a Colindelor nr. 48, 49 și 50 din «303 Colinde». Subiectul mi-e necunoscut. Luceafăr galben nu-i exclus să fie o rămășiță mitologică a lui Phoebus Apollo.

²² Șicluite = lustruite.

²³ D-uegite = cu sticlă.

Împrejurul curților
Tăt căruță ferecate
Biriși²⁴ verzi și șicluși.
Zboară sara-n codruș verde,
Dimineața de-mi revarsă
Cind revarsă cu zorile,
Cu zorile, cu florile,
Cu florile cu tri răză.

D-una răză-mi răzâma²⁵
Sus la vârful cestui munte.
Doua răză-mi răzâma
Pin cetini d-ai brazilor
Triă răză-mi răzâma
Pin crucile brazilor».
Pă fereastă cruce-n masă,
Cruce-n masă, cruce-n casă
Și fi gazdă sănătoasă!

(♩ = 152)

Tar' să roagă-um mirelayu mi - re - la - şu Mi-rel bu - nu le - rui Doam-ne!

Ex. 5

Tar' să roagă-um mirelayu
Mirel bunu lerui Doamne!²⁶

Tar' săre roagă socrelui:
«Stai-mi soare ntrejutor,
Că io țin război cu turcu.
Război mare de bătaie».
Soarele ciaru-i grăia:
«Nu te ruga mirel mie
Și te roagă Domnului,

Că Domu' ție ți-o face
Decusear-o neguriță,
Miez de noapte o ploiaș,
Zori de ziu-un gerisor.
O fi gîașă, pologiaș,²⁷
La tuscali²⁸ cai potcoviți,
De-acolea a ta-i dobînda
Și dobînda și izbînda».
Și te mirel veselește,
C-o-nchinăm cu sănătate!

(♩ = 120)

Cam na - in - tea 'ces - tor cur - țî Flou - ri - le - s dai - be de măr!

Ex. 6

Cam naintea cestor curți
Florile-s dalbe de măr!²⁹

Cestor curți, cestor polăți,
Născutu-mi-or, crescutu-mi-or,
Crescutu-mi-or doi meri nalți,
Doi meri nalți, da-s minunați,
De virșori asemănați,
De trupini³⁰ d-alăturați.
Și la îi la rădăcină
Puiatu-mi-o vidra neagră.
Și la îi la trupșinioară³¹
Puiatu-mi-o cal galbăn.
Și la îi la virșorele
Puiatu-mi-or șoimi vinăți.

Eși doamna curților
Și să-nchină merilor
Și din ciar d-așa-mi grăia:
«Meriți, merișorii mei,
Plecați-vă virvurile,
Să-mi iau două, tri smicele,³²
Că am vro tri bucurele³³
D-unu-i mic ca să-l botez
Cu lumina soarelui,
D-altu-i mare să-l cunun
Cu lumina lunii».
Merii din ciaru-i grăiau:
«Daleș³⁴ dragă doamna noastră,
Placă-ți doamră de la poale,
Dela poale, că din virv
Ne-am pleca, nu ne putem.

²⁴ Biriși = oameni de curte, cei ce mîna boii.

²⁵ Răzâma = răza dela răză.

²⁶ Melodie neîntîlnită. Interesantă repetarea asimetrică a formulei din măsura slabă (2-a) pe cea tare (3-a), cap de motiv. Subiectul nou, neîntîlnit.

²⁷ Pologiașă = prefix eufonic.

²⁸ Tuscali = toți caii?

²⁹ Melodie și subiect neîntîlnit.

³⁰ Trupini = tulpini, trunchiuri.

³¹ Trupșinioară = tulpinioară.

³² Smicele = crenguțe, mlădițe.

³³ Bucurele = bucurii.

³⁴ Daleș = alei, alelei (exclamație).

Căci cînd dăm să ne plecăm,
Vidra prinde a lătra,
Cal galbăn a rînceza

Ex. 7

Șoimi vinăși a șuiera».
Ș-ai fi vesel'doamna noastă,
C-o-nhinăm cu sănătate!

Pogorît-o, pogoritu (bis)
Holerrunda lerui Doamnel³⁵

Pogorît-o Domnu sfînt
Domnu sfînt pã pãmînt
Cu Sîmpetru d-împreună.
Sã luarã, sã dusãrã,
Sã dusãrã ș-ajunsãrã
La mijlocu satului,
La curtea bogatului.
Dumnezãu din grai grãia :
— « Bunã ziua domnitor! »
— « Sã trãîți voi cerșitori! »
— « Gata-i prinzu sã-l prinzim? »
— « Prinzu-i gata, nu-l de voi
Și-i de domni mari ca și noi »
« Dacă nu-i și pentru noi,
Sã-l prinziți dar numa voi ».
Sã luarã, sã dusãrã,
Sã dusãrã ș-ajunsãrã
În capãtu satului
La casa sãracului.
Dumnezãu din grai grãia :
« Bunã ziua muncitor! »
— « Sã trãîți voi cãlãtori! »
— « Gata-i prinzu sã-l prinzim? »
— « Prinzu-i gata, cam pușin,
Hãide-ți darã sã-l prinzim.
Vom prinzi cît vom avea
Și cumva nu s-o ajunge,

Ex. 8

Om mere-n sat ș-om aduce».
« Mulțãmitã cui ne-a dat ».
Și mai departe-or plecat,
Peste vii, peste cîmpii,
Unde sta ii de hodinã.
Dumnezãu din grai grãia :
« Catã Petre-n stînga mea,
Spune Petre ce-i vedea? »
— « Doamne, de mai mult ținea! »³⁶
Vãd casa bogatului
D-în mijlocu iadului,
Cum s-aprinde și cum arde.
Tãt balauri sufliã-n foc,
Sã-mbulzãsc de n-aflã loc
Și șãrpii ca stelele
Și broaștele, scoarpele ». ³⁷
Sã luarã, sã dusãrã
Peste vii, peste cîmpii,
Un'sta ii de-a hodîni.
Dumnezãu din grai grãia :
« Catã Petre'n dreapta mea,
Spune Petre ce-i vedea? »
— « Doamne de m-ai mult ținea!
Vãd casa sãracului
D-în mijlocu raiului
Pã dinluntru d-auritã,
Din afarã d-arginșitã
Și ferești is d-uegești »
Ș-ai fi vesel cest domn bun,
C-o-nchinãm cu sãnãtate!

Iar Sfînta Mãrie (bis)
Dai Domnului Doamnel³⁸
Dacã-n curte-mi intra,

Din curte-mi și ieșã
Și sã cam uita
Sus pe marea-i dalbã.

³⁵ Melodia e variantã a nr. 48, 49, 50 din «303 Colinde». Subiectul foarte rãspîndit, dar prima oarã omul sãrac se identificã cu muncitorul intr-aceeși noțiune, iar domnitorul cu bogatul.

³⁶ de mai mult ținea — inversare și prescurtare de la de m-ai ținea mai mult (cît de mult) sau ținea-mã. Doamne.

³⁷ scoarpele = scorpionii.

³⁸ Melodie nefîntilnitã, scandatã ca prima și arhaicã prin accentuarea obstinãtã pe tonicã. Subiectul foarte rãspîndit dar aici în loc de «cete-mi de feciori juni colindãtori». Sf. Maria se adreseazã « brodarilor ». Dar ce este mai interesant, cã de data aceasta nu l-au vãzut, « rãstignit » sau « greu rãzboi ținînd », ci la masã înconjurat de boieri, fete și neveste. Tot rãmãșiiã de concepție anticã despre zeiții: însușiri omenestii cu puteri supranaturale și nemuritori.

*Ea că mi-ș vedea
Brodarii³⁹ de mare
Buind cît putînd,
Vislînd cît mai lîn.
Din cearu-i grăia
Și mi-i d-intreba:
« Brodari de mare,
Pă une-ați vîslit
Nu mi-ați voi văzut
Drag, pe fiul meu⁴⁰
Prin brodița voastă?»
Brodarii grăiră:
« Ioi, Sfîntă Mărie,
Noi nu l-am văzut
Și să-l fi văzut
Nu l-am (fi) cunoscut».
Iar Sfînta Mărie
Ciar'd-așa-mi grăia:
« Brodari de mare,
Lesne-i de-al cunoaște,*

*Că murguțu lui
Roșu-i pîntenog
D-un picior de stînga».
Brodarii grăiră:
« Ioi, Sfînta Mărie,
Dacă-i rîndu-așa,
Noi că l-am văzut
Colo sus mai sus,
Sus la Rusalim
La masă șazăînd;
La masă galbănă,
Galbănă de ceară,
Tare ca de piatră.
Iar în jurul lui
Cete-mi de boieri
Fete și neveste».
Și te veselește
Gazdă cest domn bun,
Că ți-o d-închinăm
Dalba-i sănătate!*

Ex. 9

De roagă - să, roagă - gă, De roagă -
să, roagă - gă Dai Dom - nu - lui Doam - ne!

*De roagă-să, roagă (bis)⁴¹
Dai Domnului Doamne!⁴²*

*Tînăra nevastă,
Pă ea s-o sloboadă
Velin⁴³ dela munte,
Pin verde brădet.
Ce să scorni iară?
Puiu-i malin verde⁴⁴
Sus să scornia,
Jos să scobora
La lunci-ș lunci,
La cei cîmpeși dalbi.
Dacă-mi d-oblicia⁴⁵
Tînăra-i nevastă,
Din curte-mi eșă*

*De-un corn îl prindea
Și-n curte-l băga
Și mi-l fereca.
Fericat, feric
De cine-i feric,
Tînăra nevastă
Ce mirel că-mi d-are!
Ce haine-ș d-îmbracă!
Haine sînt domnești,
Arme voinicești,
Caii sînt crăiești,
Cum bine vedeți.
Și te veselește
Tînăra nevastă,
Că ți-o d-închinăm
D-alba-i sănătate!*

³⁹ Brodari — cei ce trec cu brodul (bacul) peste Mureș.

⁴⁰ Inversiune topică.

⁴¹ În loc de « roagă-să, mai roagă ».

⁴² Melodie neîntîlnită și interesantă. Subiectul de asemenea.

⁴³ Velin = venind?

⁴⁴ Pare să fie cerbul.

⁴⁵ D-oblicia = a prins de veste.

Ex. 10

(♩ = 144)

Su - su, mai din su - su, Su - su, mai din su - su
Dai Dom - nu - lui Doam - ne!

Susu, mai din susu,
Susu, mai din susu
Dai Domnului Doamne!⁴⁶

Este-o curte mare.
Da-n curte ce-mi este?
Un fiuţ micuţ.
Maică-sa-l d-încalţă,
Taică-su-l învaţă:
« Drag fiuţul meu!
Tu mare mi-i creşte
Pă tine te-or duce
În ţară străină
Şi te-or întreba
Ai taică ori ba?
Tu de mi-ş arată
Puşchiţa călcată,
Asta mi e taică.

Iar te-or întreba
Ai maică ori ba?
Tu de mi-ş arată
Săbiuţa trasă,
Asta mi e maică.
Iar te-or întreba
Ai soră ori ba?
Tu de mi-ş arată
Suliţa pistriţă,
Asta-mi e soră.
Iar te-or întreba
Ai frate ori ba?
Tu de mi-ş arată
Harcu-ş d-încordat,
Asta mi-e frate»,
Şi te veseleşte
Cest fiuţ micuţ,
Că ţi-o-dîmchinăm
Dalba-i sănătate!

Ex. 11

(♩ = 144)

Bu - ie Ji - u cît de ma - re, Bu - ie Ji - u
cît de ma - re Dom - nu - lui Doam - ne!

Buie Jiu cît de mare,
Buie Jiu cît de mare
Domnului Doamne!⁴⁷

Jiu-i mare, ărmuri-nare.
Dară unda ce-mi aduce?
Duce-mi lini, duce-mi mălini:
Şi brazi nalţi cu rădăcini.
Pîntre lini, pîntre mălini
Duce-mi curşi, duce-mi cetăţ
Şi cetatea Anii.
Dar cetatea cine-o bate?

Bat-o-mi-ş tri voinicei.
Tăt mi-ş bat şi mi-o d-întreabă:
« Dă-ne d'Ano cetatea,
Că noi d'Ano că ţi-am da
Vo⁴⁸ tri buţi cu bani mărunţi».
D-Ana din ciaru-i grăia:
« Mîncă-v-ar banii rugina,
Io cetatea nu voi da.
Io cetatea o voi da
Cine-n lume s-o d-afra
Să-ncalece murgu meu
Făr'de friu, făr'de căpăstru,
Făr'de leac d-înjălăminte»⁴⁹.

⁴⁶ Melodia pare a fi variantă mai îndepărtată a nr. 1 din «303 Colinde». Subiectul neintilnit, interesant prin îndrumările ostăşeşti ale tatălui date fiului său.

⁴⁷ Melodia e variantă a colindei nr. 5 din «303 Colinde». Subiectul neintilnit şi interesant prin condiţia pentru acordarea minci: să-şi dovedească voinicia.

⁴⁸ Vo = vreo.

⁴⁹ Leac d'înjălăminte = pic de înşelăciune.

Vine-un voinic cît de mare
 Sus pe murg să d-aranca
 Făr'de friu, făr'de căpăstru,
 Făr'de leac d-inșălăminte.
 Sare-n munte, sare-n punte
 Sare-n vînt, sare-n pămînt
 Și pe voinic mi-l țipă.⁵⁰
 Vine-un țifraș⁵¹ d-unguraș,
 Sus pe murg să d-aranca,
 Făr'de friu, făr'de căpăstru,
 Făr'de leac d-inșălăminte.
 Sare-n munte, sare-n punte,
 Sare-n vînt, sare-n pămînt
 Și p-aceia mi-l țipă.

Vine-un rari⁵² de păcurari,
 Cam rîzos⁵³ și cam zdrănșos,
 Sus pe murg să d-aranca,
 Făr'de friu, făr'de căpăstru,
 Făr'de leac d-inșălăminte.
 Sare-n munte, sare-n punte,
 Sare-n vînt, sare-n pămînt
 Dar nu îl putu țipa.
 D-Ana din ciaru-i grăia :
 « Li, li, li murgușu meu,
 Li, li, li cu domnu tău
 Și cu drag soșușu meu».
 Și te d-Ano veselește,
 C-o-nchinăm cu sănătate!

Ex. 12

(♩) = 144

Co - lo sus mai su - su Dai Dom-nu - lui Doam-ne!

Co - lo sus mai su - su

Colo sus, mai susu
 Dai Domnului Doamne!⁵⁴
 Colo sus, mai susu,

Sus frunză mărunță,
 Jos dumbră rotundă,
 La cel păltinior,
 Dalbu-i vișinior
 D-umbra ce-o d-umbra.
 Tinăra-i nevastă
 D-ici pe drum trecea
 C-un fiu mic în brață.
 Cei mari de boieri⁵⁵
 Ciaru-i grăia :
 « Tinără nevastă
 Ce ț-i d-acesta
 Pă brațele tale ?
 Doar'ț-un frate nou,
 Doar'ț-un văr prea mic ? »
 Tinăra nevastă
 Din ciaru-i grăia :
 « Cei mari de boieri,

Ce mă d-ispitiți,
 Că voi bine știți,
 Că mie nu-mi este
 Nici un frate nou,
 Nici un văr prea mic
 Și mie că-mi este
 Un drag fiuș al meu».
 Boieri îmi grăia :
 « Și noi c-am venit,
 Ca să-l botezăm
 Și să-l incrijmăm⁵⁶
 Și să-l creștinăm
 L-un popă nemțesc,
 L-un diac franțesc.⁵⁷
 Ce nume să-i punem ?
 Domnu ceriului
 Ș-a pămîntului
 Ș-a nost tuturora».
 Și te veselește
 Tinăra nevastă,
 Că noi ț-i-o-chinăm
 Dalba-i sănătate!.

⁵⁰ Țipa = arunca.

⁵¹ Țifraș = înzorzonat (cu firețuri, cu brandeburguri).

⁵² Rari = completare de silabe împrumutat din vers.

⁵³ Rîzos = Zdrănșos.

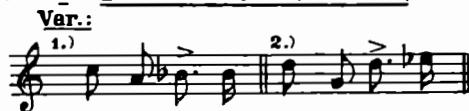
⁵⁴ Melodia neîntilnită. Subiectul laic cunoscut dar contaminat cu element spiritual (Apocrif).

⁵⁵ Inversiune topică.

⁵⁶ Incrijmăm = verbul din substantivul *crijmă*, adică pinză ce o dăruște nașul la botez.

⁵⁷ Franțesc = franțuzesc.

Ex. 13

La curțile cest domn bunu
 Lin malinu-i ler malin!⁵⁹
 La curțile cest domn bun
 Beau boierii șf-mi prinzesc.
 Da vin dulce cin'le-duce?
 Un tinăr voinic le-duce.
 Beau boieri și-mi gomonesc.⁶⁰
 Grăi boier cel bătrîn
 Cătă mirel tinărel:
 « Ce șezi mirel nu te-nsori?
 D-or de-acasă nu te lasă,
 D-or părinți nu te voiesc,
 D-or frații nu te postesc,
 D-or surori nu te doresc,

D-or ție fete nu-ți plac?»
 Grăi mirel tinărel
 Cătă boier cel bătrîn:
 « Ba de-casă că mă lasă
 Și părinții mă voiesc
 Și frații că mă postesc
 Și vecinii mă doresc
 Și mie fetele-mi plac,
 Numa că io m-am lăsat
 Tăt pă dalba-i primăvară
 Pă cînd trec șiragurile
 Și feciori cu steagurile».
 Și te mirel veselește,
 C-o'nchinăm cu sănătate!

Ex. 14

Ioi sfința Mărie
 Dai Domnului Doamnel⁶¹
 Ioi sfință Mărie,
 Ea a poruncit
 La toți sfinți din cer
 Ii să mi-ș scoboară
 Pă sfințul pămînt,
 La lină fintină
 Și să-mi ciumerlească⁶¹
 Și să-mi aghiciaască⁶²
 Ce-i mi-ș în fintină,
 Ii îmi ciumerleau
 Și nu-mi d-aghiceau
 Ce-i mi-ș în fintină
 Napoi să'ntorceau.
 Dion Sintion,
 El îmi ciumerlea

Și mi-ș d-aghicea
 Ce-i mi-ș în fintină,
 D-un fiu micuș.
 Ioi sfința Mărie
 Ciaru-i grăia:
 « Dion Sintion.
 Cum mi-l d-aghiciși,
 Așa să mi-l și scoți».
 Dion Sintion
 Crucea sfință'ntoarsă,
 Pă fiu mic il scoasă.
 Crijmă verde-ntînsă,
 Pă fiu mic cuprînsă.
 Și te veselește
 Cest fiu micuș,
 Că ție-o d-închinăm
 Dalba-i sănătate!

⁵⁹ Melodia neîntîlnită. Subiectul deasemenea mi-e necunoscut și interesant prin motivarea amînării însurătoare.

⁶⁰ gomonesc = vorbesc, sporovoesc.

⁶¹ Melodia neîntîlnită, pare a fi variantă a nr. 8, avînd aceleași particularități. Subiectul nou, necunoscut, plin de anacronisme și apocrif.

⁶² Ciumerlească = scotocească.

⁶³ aghicească = ghicească.

Ex. 15

(♩) = 144

Mi - rel ca - lu - ș pot - co - ve - ște Mi - re - lui, mi - rel bu - nu

Mi - rel ca - lu - ș pot - co - ve - ște

Mirel calu-ș potcovește,
Mirelui, mirel bunul
Mirel calu-ș potcovește⁶³,

Mă-sa șede și-l privește
De lacrimi abea-l zărește
Și din ciar d-așa-i grăiește :
« Ce gîndu-ț mirel (și-ai pus,
Doar gîndu-ț de cătănit,
Ori d-altu de prăpădit? »
Mirel din ciar îi grăia ;
« Ba io maică nu m-am pus
Nici gîndu de cătănit,
Nici d-altu de prăpădit
Și io maică de mi-am pus
Gîndu bun de'nșurăciune
La o fată-n cea cetate
Și i-o maică voi aduce-o ».
Maică-sa ciaru-i grăia :
« Să-mi purcezi cu Dumnezău,
Că mie nu-mi pare rău,

Da mă tem că nu-o vor da,
Că-mi are-o sămînță mare,
Nouă frați, nouă cumnași,
Nouă veri din nouă țări »,
Mirel dacă-mi d-auzia,
Ciudă mare-l cuprindea,
Tuna-n grajdu ferecat,
Scotea murgu d-inșălat,
D-inșălat bine gătat,
Cum îi bun de-ncălecat,
Cu toate podoabe noi.
Sus pe murg să d-arunca
Și-ntra-colo-mi purcedea
Cam dealungu drumului
Și dealatu cîmpului,
Tăt sălîind și tăt jucînd
Pă podu cetății
Strînsă murgu-ntre pinteni,
Rupsă lanțu porții
Și fu mire-al fetii.
Și te mirel veselește,
C-o'nchinăm cu sănătate!

Ex. 16

(♩) = 144

Es - te-un mun - te făr' de oi Le - run - da le - rui Doam - ne!

Es - te-un mun - te făr' de oi

Este-un munte făr'de oi
Lerunda lerui Doamnel
Este-un munte făr'de oi⁶⁴,

Făr'de oi și făr' de domni.⁶⁵
Leu din munte-așa grăia ;

« Nu stringe mire d-oile,
Lașă pască iarba verde,
Să tulbure apă rece. »
Mirel ciaru-i grăia :
« Ia taci leu, cîne rău,
Nu pă mire-l minia,⁶⁶

⁶³ Melodia e inrudită, prin refren cu nr. 134, 137, 206 din «303 Colinde». Colindă foarte răspîdită. Element nou: cadența pe subton a rîndului 1. Deasemeni și subiectul e cunoscut, dar aici tratarea e mai îngrijită și completă (nr. 12 din 303 Colinde).

⁶⁴ Melodie neîntîlnită. La subiect, interesant că nu-i vorba de prinderea leului, după o luptă dreaptă, ci somarea lui de către cioban să plece căci — cu ajutorul oilor — îl va goni. Informatorii au omis primul vers care trebuie să fie: Colo susu mai din susu.

⁶⁵ Domni = stăpîni.

⁶⁶ Inversiune topică.

Că de mirel s-o minia,
Oaia-o mere boîndu-te,⁶⁷
Io oi mere tăindu-te,
Pină ce te-oi gorgoni⁶⁸
Pă văi late dealungate,
Pă dealuri deagrumăzate,

Unde-mi creşte iarbă verde,
Creşte-n sus şi să-mpleteşte,
Nime-n lume n-o coseşte,
Pică jos şi putrezeşte».
Şi te mirel veseleşte,
C-o-nchinăm cu sănătate!

Ex. 17

(♩ = 144)

Pă po-ia-na cu flori dal-be Ju-ne-lui

bu-nu Pă po-ia-na cu flori dal-be

Pă poiana cu flori dalbe
Junelui bum!

Pă poiana cu flori dalbe⁶⁹

D-un june calu-ş juca.
Nu mi-l joacă cum să joacă
Şi mi-l saltă câtă soare,
Cătă soare cînd răsare.
Şi-l d-aruncă câtă lună,
Cătă lună cînd îi plină.
Cu suliţa d-într-o mină
Ciucur verde-n ceialaltă.
Mîndru-i june şi-mbrăcat
Tăt în haine de bumbac,
Mohorîte-s, d-arginîte,
Cu aur d-acoperite.
Nime-n lume nu-l vedea,
Făr' de-o fată de-mpărat,
Cursă-n casă, spusă-n masă:
«Maica mea şi draga mea,
Atelele d-impărate
Lucru mîndru ce văzui.
Pă poiana cu flori d-albe
D-un june calu-ş juca.
Nu mi-l joacă cum să joacă,
Şi mi-l saltă câtă soare,
Cătă soare cînd răsare
Şi mi-l saltă câtă lună,
Cătă lună cînd îi plină,

Cu suliţa d-într-o mină,
Ciucur verde-n ceialaltă.
Mîndru-i june şi-mbrăcat
Tăt în haine de bumbac,
Mohorîte-s, d-arginîte,
Cu d-aur acoperite».
D-impărat dac'auzia,
Mai tare să minia,
Tuna-n grajdu ferecat,
Scotea murgu d-inşălat,
Cum îi bun de-ncălecat,
Cu toate-ş podoabele.
Sus pe murg să d-arunca
Şi-ntr-aclo îmi purcedea,
Căă june din ciar grăia:
«Îi bun jocu junelaş?»
June ciaru-i grăia:
«Jocu-i bun, hai să-l jucăm,
Şi caii să ni-i schimbăm».
D-impărat ciaru-i grăia:
«De jucat, noi l-om juca,
De schimbat nu vom schimba,
Că a tău îl calu mic
Şi stă bine su voinic,
Iar a meu îi calu mare
Şi stă bine su-n⁷⁰ domn mare».
Ş-ăi fi vesel junelaş
C-o-nchinăm cu sănătate!

⁶⁷ Boîndu-te = şifonindu-te, dîndu-l de-a berbeacul.

⁶⁸ Gorgoni = goni.

⁶⁹ Melodia altă de variaţă că pare nouă, păstrînd numai scheletul metrico-ritmic. Vezi nr. 48, 82, 107, 124, 148, 148, 155, 175, 194, 236, 258, 298, 300 din «303 Colinde». Subiectul a devenit nou prin contaminarea dela alîrjit.

⁷⁰ Su-n = Sub un.

Ex. 18

(♩ = 144)

La cea fii - că de-m-pă - ră - tu
 Dom-nu - lui Doam - ne! La cea fii - că de-m-pă - ră - tu (u)

La cea fiică de-mpăratu
 Domnului Doamnel
 La cea fiică de-mpărat⁷¹

Dimineața s-o sculat
 Și pă fașă s-o spălat
 Și pă fașă și pă brașă
 Și pă dalba-i de pelișă.
 Vasă-n mină ș-o luat,
 La fintin-o cugetat,⁷²
 La fintin la săget
 Unde cure apa-ncet.
 Pă podu fintinii
 Vin vo tri-iș voinicași
 Cu vo tri cai-ș murgi.
 D-unu calu-ș șesăla,
 D-altu strujele-mi⁷³ tăia
 D-altu tri pene-mi cita.⁷⁴
 Cel ce calu-ș șesăla

Cătă fiic' așa-mi grăia:
 « Ia dă-mi fiic'inelu-ți mie ».
 Fiica de-mi grăia
 Și mai rău mi-l blăstăma:
 « Ruginire-ai ca inelu ».
 Cel ce strujele-mi tăia
 Cătă fiic' așa-mi grăia:
 « Dă-mi tu fiică măru-ș mie ».
 Fiica rău să supăra
 Și mai rău mi-l blăstăma:
 « Putrezire-ai tu ca măru ».
 Cel ce tri pene-mi cita
 Cătă fiic-așa-mi zicea:
 « Ia dă-mi fiică cununa ».
 Fiica bine-l dăruia
 Și din ciar d-așa-mi grăia?
 « Cununa-te-ai tu cu ea,
 Cu ea și cu doamnă-sa! »
 Și te fiică veseleşte,
 C-o-nchinăm cu sănătate!

Ex. 19

(♩ = 144)

'Ntreabă - bă-n-treabă - bă mari bo - ie - ri Le - rui
 Doam - ne! Pă mi - re - lu ti - nă - re!

Ntreabă-ntreabă mari boieri
 Lerui Domanel
 Pă mirelu tinerel⁷⁵

De ce-i murgu d-asudat,
 D-asudat, tare-nspumat,
 Țifrăș verde răurat,⁷⁶
 D-ogari buni is d-obosși,
 Soimi-ș vinăși rupși, sperliși,

Peana-i dalbă flușturată?
 Grăia mirel tinerel:
 « Ce mă boieri d-ispitiși,
 Că voi boieri bine știși,
 Că am dat de-am gorgonit
 Cerbu sur de-a mia sută.
 Cerbu a știut vadurile,
 Murgu-a dat și făr' de vaduri.
 Calcă-n apă, calcă-n piatră,

⁷¹ Melodia pare nouă, deși scheletul metrico-ritmic amintește de unele colinde cunoscute, dar contaminarea prin formula refrenului o regenerează. Subiectul e varianta la nr. 75 din «303 Colinde», dar foarte complet și bine realizat.

⁷² Cugetat = purces, pornit.

⁷³ Strujele = felii.

⁷⁴ cita = a lega laolaltă mai multe flori.

⁷⁵ Melodia, fără a fi prea interesantă, este nouă. Totuși aduce cu nr. 292 din «303 Colinde». Subiectul, de o gingășie vrednică de pana lui Coșbuc. Este variantă a nr. 10 din «303 Colinde».

⁷⁶ Verde răurat = superlativ la rourat.

De cea-l murgu d-asudat,
D-asudat, tare-nspumat,
Țifrăș verde răurat,
D-ogari buni Țs d-obosiț,
Șoimi vîndîț Țs rupșt, șperlișt.
Peana-i dalbă, flușturată»,
Grăia fiica din polată :
« Nu-l credeți voi mari boieri
Pă mirelu tinărel,
Nu credeți ce el vă spune,
C-are-o matcă⁷⁷ credințată⁷⁸
Jos spre țara ungresească,
Nu departe, nici d-aproape.
D-umblă cam vo nouă zile
(În) tr'una mere, ntr'una vine,
(În) tr'una șede de ș-o vede.
De cea-i murgu d-asudat,
D'asudat, tare-nspumat,

Țifrăș verde răurat,
D-ogari buni Țs d-obosiț,
Șoimi vîndîț Țs rupșt, șperlișt,
Peana-i dalbă flușturată».
Grăi mirel tinerel :
« Ia taci fată din polată
Nu pe mire-l minia,⁷⁹
Că de mirel s-o minia,
Țișle și li-o tăia,
Sus la vînt le-o ridica,
Să le bată vînturile,
Ca pă mine gîndurile :
Însura-s-o, or lăsa-s-o,
Lăsa-s-o pă primăvară,
Pă cînd trec șiragurile
Și feciori cu steagurile».
Și te mirel veselește,
C-onchinăm cu sănătate!

Ex. 20

(♩) = 144

Doi ce - ru - să, ce - ru Doi ce - ru - să, ce - ru

Dai Dom - nu - lui Doam - ne! Fii la ma - i - că - sa - re

Doi ceru-să, ceru
Doi ceru-să, ceru
Dai Domnului Doamnel
Fii la maică-sa-re⁸⁰

Pă ti să-i sloboadă
Tăți codri-a vîna
Cîmpii de-a juca.
Maică-sa grăia :
« Dragi fiuți d-ai mii
Nu voi lăsa, nu
Nici codri-a vîna,
Nici cîmpii-a juca.
(Că) Voi v-și nărăpi⁸¹
Sus la porumbar
Ș-acolo că Țmi d-am
Doi golîmbi de d-aur.
Ți s-or spăimînta

Și sus mi-or zbură,
Iar jos s-or lăsa
Într-on stroi⁸² de mare
Și s-or Țneca»
Doamna-mi grăi lară :
« Și io n-o: d-avea
Cu ce mă juca».
Soarele-mi grăia :
—« Juca-te-Ț, juca,
Cu cea sor'a mea.
De frumoasă tare,
Soață-n lume n-are.
De-măiastră mare,
Vine pă țlinoare».
Și te veselește
Ceasta-i juțneasă,
Că noi Ți-o-nchinăm
Dalba-i sănătate!

⁷⁷ Matcă = logodnică.

⁷⁸ Credințată = logodită

⁷⁹ Inversune topicală.

⁸⁰ Melodia nelntlnită. Subiectul deosemena nou, dar cu elemente de contaminare heterogenă.

⁸¹ Nărăpi = dela nărăpi. A năvăli, a ataca.

⁸² Stroi = val, curent.

20 КОЛЯДОК ИЗ СЕЛА ЗАМ (ХУНЕДОАРА).

В этой небольшой статье представлены 20 из 54 колядок, записанных в августе 1924 года.

После сжатого описания местности и людей, их экономического и социального положения, автор показывает, что в отборке песен он руководствовался критериями нового, еще неизвестного в мелодике. Однако эти песни не нужно все рассматривать как местные прототипы села Зам, ибо некоторые из них являются вариантами мелодий, записанных в других местностях. Все-таки, в результате вариации и контаминации эти песни получают новый облик. Что же касается текстов, то были приложены старания отобрать такие варианты, которые несут в себе хотя бы один новый, еще неизвестный элемент.

Автор рассказывает затем о том, как делаются приготовления и как развертывается обычай коляды на рождественских праздниках.

Дается краткий анализ элементов этих колядок: размер, акценты, ритм, мелодия (в большинстве случаев ладовая), диапазон, форма и каденции.

Что касается текстов, то автор знакомит читателя с их метрикой (шесть и восьмисложные, а иногда пяти и семисложные стиховые строчки) и с дополнительными слогами, после чего объясняет, что они не связаны с одной и той же мелодией, что, впрочем, наблюдается у румын во всех местностях и почти во всех жанрах.

В конце даются указания о местном произношении некоторых согласных, предлогов, местоимений, об элизиях, инверсиях в топике и т. д., часто встречающихся в этих стихах.

В каждой отдельной колядке даются в сносках нужные замечания музыкального или литературного порядка и объясняются диалектизмы.

TWENTY COLINDAS FROM THE VILLAGE OF ZAM (Hunedoara)

This article gives a brief survey of 20 of the 54 colindas collected in August 1924.

After a short description of place and people, and their economic and social conditions, the author states that in the selection of the 20 colindas he was prompted by the novelty and originality of the melodies. These must, however, not be considered as prototypes of the Zam village, for some of them are variants of melodies collected in other places too, and they only appear as new colindas owing to the alteration and contamination they have undergone. As to their text, the author has tried to choose those variants containing at least one new and original element.

He further analyses the preparatives and the performance of the carol-singing custom.

A short survey gives the constituent elements of these carols: the rhythmic measure, stress, rhythm, melody (chiefly modal), ambitus, form and cadences.

As regards the verses, after mentioning their metre (6 and 8 syllable verses — sometimes 5 and 7) and their additional completing syllables, the author points out that these texts are not confined to one given melody. This is a feature of general occurrence in all Roumanian genres of folk-songs.

Indications are given on local pronunciation of certain consonants, prepositions, pronouns, elisions, and topical inversions a.s.o., frequently met with in these verses.

For every colinda there is a footnote containing musical and literary observations, as well as the translation of dialectal expressions.